

Mida panna vastuvõttu kavandades tähele?

Haridus- ja Teadusministeerium on koondanud 2026. aasta vastuvõtukogemuse põhjal tehtud tähelepanekud. Need võivad olla abiks koolidele ja kohalikele omavalitsustele, et kavandada järgmisi vastuvõtuperioode ning vaadata üle vastuvõtukordi.

Esile on toodud peamised tähelepanekud ja õppetunnid, mis ilmnesid vastuvõtuprotsessi käigus. Nende eesmärk on toetada läbipaistva, õppijaga arvestava ja sujuva vastuvõtu korraldamist.

Tegu ei ole ammendava nimekirjaga ega juhendiga, mis käsitleks kõiki vastuvõtuprotsessi aspekte. Põhikoolijärgset õpet pakkuvatele koolidele on esitatud ministeeriumi olulisemad märkamised ja soovitusel, mida koolid ja kohalikud omavalitsused võiksid vastuvõttu kavandades arvesse võtta.

1. Õpilaskandidaate peab vastuvõttu korraldades hindama objektiivselt. Hinnata võib teadmisi ja oskusi (näiteks arvestada sisseastumistesti, erialakatset ja 9. klassi hindeid). Kui arvestada näiteks õpilase elukohta, ei ole tegu objektiivse hindamisega.
2. 2027. aastal saavad gümnaasium ja kutsekool oma vastuvõtukorras ette kirjutada, kuidas mõjutab kooli vastuvõtmist see, mitmendaks eelistuseks on kandidaat kooli märkinud. NB! Kool saab küll määrata, kui palju lisapunkte kooli 1., 2. või 3. eelistusena märkimine annab, kuid nt esimene eelistus ei tohi olla põhiline vastuvõtutingimus. Eelistus peab olema objektiivsete kriteeriumide kõrval hinnatav tingimus. Kool ei saa automaatselt vastu võtta ainult neid õpilasi, kes on märkinud selle kooli esimeseks eelistuseks.
3. Õpilane peab järjestama vastuvõtu infosüsteemis koolid eelistuse alusel. Kool võib oma vastuvõtukorras määrata näiteks, et kui kandidaat on pannud selle kooli esimeseks eelistuseks, antakse talle lisapunkte. Soovitatavalt võiks see punktide arv moodustada kõige rohkem u 10% koondpunktisummast. Proportsioonid on kooli määrata, nagu ka laiemalt vastuvõtutingimused ja -tegevused.
4. Kool ei saa näiteks erialakatsele või vestlusele kutsumise eeltingimusena arvestada üksnes seda, kas kool on kandidaadi esimene eelistus. Küll aga võib kool erialakatsele või vestlusele kutsumise eeltingimuseks seada lävendi saavutamise. Näiteks võib kool kujundada saajapunktilise hindamissüsteemi. Esimeses voorus arvestatakse põhikooli lõpueksamite tulemusi ning vastuvõtukorras määratud lisapunkte, näiteks kooli esimeseks eelistuseks märkimise või muu kooli jaoks tähtsa kriteeriumi eest (nt aktiivne osalemine õpilasesinduses või osalemine olümpiaadidel või erialavõistlustel). Teise vooru ehk erialakatsele või vestlusele kutsutakse seejärel kõik kandidaadid, kes saavutavad vähemalt kehtestatud lävendi. Lävendit määrates tuleb siiski tähelepanelikult hinnata selle mõju kandidaatide ringile (vt ka järgmist punkti).

5. Soovitame vältida vastuvõtutingimusi seades seda, et kool välistab kandidaadi edasi kandideerimise võimaluse ühe tulemuse põhjal. Näiteks nõude tõttu, et eksamid peavad olema sooritatud vähemalt tulemusele 50%, ei pruugi saada kooli kandideerida õpilane, kes sooritaks sisseastumiskatse hästi ja näitaks vestlusel, et sobib enda valitud õppesuunal või erialal õppima. Üks võimalus on kasutada hindamistabelit, kus igale eksamitulemuse vahemikule vastab kindel arv punkte. Vahemikud ja punktid määrab kool. Nii saab eksamitulemusi arvesse võtta, kuid ka kehvema tulemusega kandidaat pääseb paremusjärjestusse ning kandidaadi võimalus kooli pääseda oleneb tema koondpunktisummast.
6. Kool võib ka ette näha, et näiteks erialakatsele või vestlusele kutsutakse pingerea alusel piiratud arv kandidaate, näiteks kolm korda rohkem kandidaate, kui on klassis või õpperühmas kohti. Tänu sellele on võimalik tagada läbipaistev ja võrreldav kandidaatide hindamine ning mõistliku mahuga vestlusvoor. Arvestama peab, et sellise süsteemi puhul kõik ülejäänud kandidaadid sellesse kooli enam ei pääse. Nende jaoks on sel juhul vastuvõtuprotsess selles koolis lõppenud.
7. Koolil tuleb väga hoolikalt läbi mõelda lävendi lisamise mõttekus. Kool peaks seadma realistlikud eeltingimused, näiteks õppima pääseja keskmise hinde lävendi selle alusel, kui palju eelnenud õppeaastal soovijaid oli ja milline oli nende keskmine hinne. Näiteks 2026. aasta vastuvõtu ajal oli koole, kus põhivastuvõtu käigus täitusid vaid pooled kohad, kuna kool oli seadnud liiga kõrge lävendi. Kool oleks soovinud võtta põhivastuvõtu käigus vastu rohkem õpilasi, kuid nende enda kehtestatud tingimused ei võimaldanud seda ja väga suurel osal tublidel noortel tuli oodata jätkuvastuvõttu.
8. Kool ei tohi minna eelistusi arvestades teiste õigusaktidega vastuollu. Näiteks kui kool ei ole vastuvõtukorras eelistuste arvestamist ette näinud, ent ikkagi arvestab neid, on see õigusaktidega vastuolus.
9. Kool peab kandidaate hinnates lähtuma vastuvõtukorras olevatest hindamiskriteeriumidest. Kandidaate ei tohi hinnata asjaolude põhjal, mida vastuvõtukord ette ei näe või mida hindamiskriteeriumina ei ole kehtestatud. Näiteks kui vastuvõtukorras on kirjas, et üks hindamiskriteeriume on 9. klassi keskmine hinne, ei saa kandidaadile anda selle kriteeriumi eest vähem punkte, põhjendades seda tema puudumiste või käitumise kohta tehtud märkuste arvu või muude asjaoludega, mida hindamiskriteeriumina ei ole nimetatud.
10. Vastuvõtukorras ei saa kehtestada, et eelistatakse oma KOVi või oma põhikooli last. See läheb vastuollu võrdse kohtlemise printsiibiga.
11. Vastuvõtukorras ei saa kehtestada, et õpilane peab olema õppinud põhikoolis kindlat A- või B-võõrkeelt, kui see ei ole kooli spetsiifikat arvestades põhjendatud (nt mõne keele süvaõppega kooli puhul). Võõrkeeleeõppe puhul on võimalik paindlik õpitee, nt individuaalse õppekava, lisavalikkursuste ja mitteformaalõppe

arvestamise kaudu. Keele süvaõppega koolis tasuks samuti läbi mõelda, kas sisse saavad astuda ka need õpilased, kes seda keelt õppinud pole, ja kuidas.

12. Vastuvõtu eeltingimus ei saa olla põhikooli lõpueksamite sooritamine, kuna ka välisriigis või rahvusvahelise õppekava alusel põhihariduse omandanud õpilasel peab olema õigus kandideerida põhiharidusjärgsesse õppesse. Selliste õpilaste jaoks peavad vastuvõtukorras olema alternatiivsed võimalused, kuidas saab selline õpilane kooli kandideerida.
13. Kutsekoolis saab kandidaat põhivastuvõtu ajal kandideerida ühes koolis kuni kolmele õppekavale ja seada need eelistuse alusel pingeritta.
14. Kutsekeskharidusse vastuvõtt toimub valdkonnapõhistele õppekavadele. Õpilane ei pea kohe enda soovitud eriala teadma. Ta valib sisseastumisel kitsa eriala asemel esmalt teda huvitava laia valdkonna (nt IT, ehitus, aiandus, disain, turismiteenused, energeetika vms). Kõigil uutel õppekavadel on esimene poolaasta pühendatud sissejuhatavatele moodulitele. See periood aitab õppijal valdkonda tundma õppida ning teha teadlikum valik. Täpsema eriala valib õpilane alles pärast valdkonnaga tutvumist esimese õppeaasta jooksul.
15. Vastuvõtukorras tuleb ette näha ka olukord, kus kaks või enam kandidaati saavutavad võrdse koondpunktisumma. Seetõttu tuleb enne vastuvõtuperioodi algust kehtestada järjestamiskriteeriumid, mille alusel on võimalik kandidaadid üheselt pingeritta panna. Kasutada võib ka eelistusi: pingereas ettepoole saab panna selle kandidaadi, kelle eelistustes on see kool kõrgemal kohal. Kui kandideerivaid õpilasi hinnatakse 9. klassi hinnete, erialakatse ja vestluse alusel, võib kool määrata, et võrdse koondpunktisumma korral eelistatakse kandidaati, kes saavutas parema tulemuse erialakatsel. Kui ka erialakatse tulemused on võrdsed, võib järgmise kriteeriumina arvestada vestluse tulemust ning seejärel 9. klassi hindeid või mõnda muud vastuvõtukorras nimetatud näitajat.
16. Jätkuvastuvõtu ajal kandideerimiseks tuleb õpilasel esitada uus avaldus. See annab vabade kohtade olemasolu korral võimaluse kandideerida ka õpilasele, kes põhivastuvõtu ajal avaldust ei esitanud.
17. Jätkuvastuvõtt tähendab uut kandideerimist vabaks jäänud kohtadele, mida tuleb pakkuda kandidaate võrdselt koheldes. Näiteks kui kool on vastuvõtukorras ette näinud, et üks kriteerium on vestlus, tuleb avalduse esitanuga ka vestelda. Kui kool on vastuvõtukorras ette näinud, et kui õpilane kandideerib põhivastuvõtu ajal ja teda ei võeta kooli vastu, saab selle ajal peetud vestlust jätkuvastuvõtu ajal arvesse võtta, siis õpilasega uuesti vestlema ei pea (aga võib). Ka õpilasel, kes põhivastuvõtu ajal ei kandideerinud, peab olema võimalik samadel alustel kandideerida. Kõige olulisem on tagada õpilaste võrdne kohtlemine.
18. Enne jätkuvastuvõttu on soovitatav avaldada kooli kodulehel vastuvõtu ajakava. Kool võib määrata mitu avalduste esitamise tähtpäeva (nt 10. augusti ja 25.

augusti). Pärast tähtpäeva vaadatakse laekunud avaldused läbi, õpilased teevad ülejäänud kandideerimistoimingud ning seejärel langetab kool vastuvõtuotsused. Selline korraldus annab kandidaadile selge ülevaate selle kohta, millal võib oodata tagasisidet ja otsust.

19. Ettevalmistava õppe vastuvõtt algab pärast põhi- ja jätkuvastuvõttu. Nimelt on ettevalmistav õpe eelkõige mõeldud õppimiskohustusega noortele, kes pole tavavastuvõtu käigus sobivat õppekohta leidnud.